

UDK: 355.42/.43(477)
Bibliid: 0025-8555, 71(2019)
Vol. LXXI, br. 4, str. 423–446

Originalni naučni rad
Primljen 17. septembra 2019.
Odobren 2. decembra 2019.
DOI: <https://doi.org/10.2298/MEDJP1904423P>

Ruske vojne hibridne operacije u Ukrajini: prilagođavanje strategije i taktike savremenoj strukturi rata

Igor PEJIĆ¹

Apstrakt: Rad razmatra validnost koncepta hibridnog rata na osnovu slučaja ruskih operacija u Ukrajini i načina na koji se vojna sila primenjuje u pogledu upotrebe oružanih i neoružanih sredstava i dinamične prirode vojne strategije koja se konstantno prilagođava promenljivom karakteru nove generacije ratova. Eskalacija ukrajinske krize oživela je pojam hibridnog rata starog više od jedne decenije. Ekspanzija u primeni termina „hibridno ratovanje” nastala je kao posledica učestalog ponavljanja na globalnom nivou, što je izazvalo promenu značenja samog pojma. Autor analizira operativne i taktičke segmente vojno-političkih dešavanja na Krimu i u regionu Donbasa i promene koje su usledile u načinu korišćenja oružanih snaga. Autor polazi od teze da izmenjena fizionomija savremenog rata, uslovljena mnogobrojnim socio-ekonomskim i tehnološkim promenama, zahteva adaptaciju vojne strategije i taktike u pogledu efikasnosti i intenziteta upotrebe raspoloživih sredstava kako bi se ispunili geopolitički ciljevi. U radu su korišćeni različiti izvori, primarnog i sekundarnog karaktera, kao neophodna teorijska i empirijska podloga na osnovu koje je sagledan slučaj rata u Ukrajini i angažman ruskih oružanih snaga. Autor zaključuje da je u savremenim oružanim snagama Ruske Federacije došlo do delimičnog premeštanja Klauzevicevog centra gravitacije sa strateškog na niže nivoe, poput operativnog i taktičkog, te da je ruska armija uspeła da se efikasno modernizuje uprkos brojnim teškoćama koje su usledile nakon raspada Sovjetskog Saveza.

Ključne reči: geopolitika, hibridno ratovanje, oružane snage Rusije, rat, strategija, Ukrajina.

---

¹ Autor je doktorand na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu.
E-pošta: amon.sum@gmail.com

Hibridni rat u Ukrajini izazvao je široku polemiku u vojnim i političkim naukama koja se tiče izmenjene strukture rata na početku 21. veka. Centralno pitanje koje deli naučnike je da li hibridno ratovanje u Ukrajini predstavlja novinu ili je to zapravo samo jedan od derivata već dobro poznatog asimetričnog, odnosno neregularnog načina ratovanja. Asimetrično ratovanje koje postoji od samog početka ljudske civilizacije, a koje ukazuje na sukobljavanje aktera nejednakih mogućnosti, u najširem smislu može da objasni pojavu hibridnog rata u Ukrajini. Ipak, dubljom analizom ovog konflikta možemo uočiti novine u pogledu primene različitih instrumenata državne moći, kao i promene koje se na taj način pojavljuju na različitim nivoima rata. Zbog toga ovaj rad fokusiramo na proučavanje hibridnog rata u Ukrajini kao nove pojave u međunarodnim odnosima nastale na temelju promena koje se odvijaju u globalnom društvu. Prvi deo rada posvećen je sagledavanju savremene strukture rata. Teorijski okvir koji predlažemo u ovom delu bazira se na stavovima istaknutih autora koji se bave ovom tematikom, sa posebnim naglaskom na propuste u percepciji savremenog rata, kompresiji različitih nivoa rata i na konceptu pobede u hibridnom ratu. U drugom delu rada, fokus premeštamo na empirijski aspekt, odnosno na analizu ruskih vojnih operacija na Krimu i u regionu Donbasa. Operativne i taktičke karakteristike vojnih dejstava ruskih oružanih snaga pokazuju napredak u pogledu vojne organizacije, primene nove tehnologije, kompozicije vojnih formacija i upotrebe različitih nevojnih sadržaja radi ispunjenja strateških ciljeva. Vertikala koja povezuje oba dela rada ističe nepromenljivu prirodu Klauzeviceve ideje rata kao instrumenta za ispunjenje političkih ciljeva, ali sa druge strane ukazuje na promene koje se odvijaju na taktičkom, operativnom i strateškom nivou premeštajući Klauzevicev „centar gravitacije” na niži operativni nivo. Konačno, rezultat mnogobrojnih promena ukazuje na dinamiku razvoja strateške misli koja se konstantno prilagođava tzv. promenljivom karakteru rata.

Savremena struktura rata – teorijski okvir

Strukturalne promene u međunarodnim odnosima nakon pada Berlinskog zida uticale su na konceptualizaciju rata u okviru političkih i vojnih nauka. Savremeni pisci ističu različite komponente koje su „deformisale” ili „preuredile” tradicionalnu predstavu o ratu. Prisustvo nedržavnih aktera, odsustvo pravila i organizovanih jedinica u borbi, erozija državnog autoriteta nad učesnicima u oružanom sukobu, atmosfera „Divljeg zapada” i kriminalni karakter rata, kako navodi Meri Kaldor (Mary Kaldor), predstavljaju osobenost ratova na početku

21. veka suštinski drugačiju od prethodnih vođenih po principima koje je formulisao Karl fon Klauzevic (*Carl von Clausewitz*).² Džon Miler (John Mueller), pored toga što ističe razvoj novog vida ratovanja koji se odlikuje nedržavnim akterima, ukazuje da je koncept sukobljavanja sila u tzv. velikom ratu (*major war*) postao skoro nezamisliv. Prema njegovom shvatanju rat kao metod politike pomoću koga je moguće ostvariti određene ciljeve kao što su osvajanje teritorije, pomeranje granica ili uspostavljanje premoći u međunarodnim odnosima, prevaziđen je. Glavni razlog za navedeno autor vidi u izmenjenoj psihologiji državnika i naroda i generalnom odsustvu agresivnosti kod razvijenih država da pokrenu rat i eventualno izmene *status quo*.³ Frenk G. Hofman (Frank G. Hoffman), kao tvorac i jedan od prvih autora koji je upotrebio sintagmu „hibridno ratovanje”, svoju ideju najpre je bazirao na oružanom konfliktu protiv nedržavnih aktera, odnosno terorističkih organizacija, da bi desetak godina kasnije korigovao izvorno stanovište.⁴

Kod navedenih autora mogu se uočiti dva specifična elementa koji se pripisuju novoj generaciji rata sa početka 21. veka. Sa jedne strane, sve veće prisustvo nedržavnih aktera i sa druge strane, odsustvo organizovanog političkog aparata koji ratom pokušava da ostvari određene strateške ciljeve. Novi ratovi nisu „Klauzevicovog tipa” jer ne streme specifičnom političkom cilju određenom od strane države. Politički interes koji bi trebalo da definiše vojna dejstva i ciljeve u slučaju novih ratova je postala marginalizovana pojava, dok je fokus premešten u okviru nedržavnih aktera kao direktnih učesnika u ratu. Oružani sukobi u Africi, na Balkanu i Bliskom istoku svakako poseduju navedene karakteristike tzv. novih ratova. Edvard Njuman (Edward Newman) pravilno uočava da veći deo literature koji se bavi ratom u posthladnoratovskom svetu sagledava ekonomske motive i pohlepu kao glavne pokretače sukoba. Preciznije, oružani sukobi u izmenjenoj strukturi međunarodnih odnosa stvaraju sopstvene ekonomije u regionima u kojima postoji jasno odsustvo državne vlasti, dok čitava priroda konflikta zadobija „samoodrživi” karakter.⁵ Kriminalizacija rata kao paralelni proces dovodi do erozije državnog autoriteta i interesa, što se na kraju i reflektuje na ideju rata

---

² Mary Kaldor, *New and Old Wars: Organized Violence in a Globalized Era*, Polity Press, Cambridge, 2012, pp. 1–14.

³ John Mueller, *Retreat from Doomsday: Obsolescence of Major War*, Basic Books, New York, 1996, p. 221.

⁴ Pogledati više u: Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21 Century: The Rise of the Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, 2007.

⁵ Edward Newman, “The ‘New Wars’ Debate: A Historical Perspective is Needed”, *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 2, 2004, p. 177.

kao sredstva državne politike radi ispunjenja konkretnih strateških ciljeva. Ideje o novoj i izmenjenoj strukturi rata generalno odgovaraju konceptu asimetričnog ratovanja koje upotrebljavaju inferiorni učesnici međunarodnih odnosa protiv moćnih, primenjujući pri tom širok spektar raspoloživih oružanih i neoružanih sredstava kako bi proizveli dublje posledice na svim nivoima rata.⁶

Mada pokazuje brojne elemente „novih” posthladnoratovskih sukoba, rat u Ukrajini suštinski predstavlja indirektno sučeljavanje velikih rivala karakteristično za bipolarni period. Centralna tačka koja odvaja ukrajinski od drugih posthladnoratovskih sukoba je izražen interes velikih sila da promene, odnosno očuvaju svoje prisustvo i uticaj na prostoru ove države, koja inače predstavlja važan element u različitim geopolitičkim koncepcijama Evroazije. Kolokvijalno određenje ovog sukoba kao hibridnog rata – popularno u velikom broju svetskih medija – relativno je neprecizno. Pojam rata po standardnoj definiciji ukazuje na pojavu koja otpočinje i završava se po ispunjenju vojno-političkih ciljeva, odnosno kada se neprijatelju nametne volja pobednika. Suprotno tome, hibridni rat može da ima početak, ali zbog prirode aktera i njihovog političkog ponašanja u sukobu teško je odrediti trenutak pobeđe koji bi istovremeno značio okončanje konflikta. Stoga je hibridni rat bolje odrediti kao hibridno ratovanje (*warfare*), odnosno kao održiv i koordinisan konflikt između različitih i suprotstavljenih političkih organizacija.⁷

Desetak godina nakon objavljivanja monografije o hibridnom ratu, Hofman proširuje inicijalnu ideju o ovom sukobu. Sukobi u Ukrajini i na Bliskom istoku uticali su da autor razdvoji pojam hibridnog rata od tzv. mera izuzev oružanog sukoba (*measures short of armed conflict*). Kod primene ovih mera cilj je sticanje preimućstva političkim putem bez upotrebe nasilja, dok hibridno ratovanje podrazumeva spajanje političkog ratovanja i naracije, kao i nasilja koje je usmereno na borce i neborce u konfliktu.⁸ Hofman ističe da ruske vojne operacije u Ukrajini predstavljaju produžetak sovjetskog načina borbe karakterističnog za period Hladnog rata. Rusko razumevanje konflikta za ovog autora je ostalo nepromenjeno, što podrazumeva upotrebu svih raspoloživih sredstava (*full spectrum approach*), kako u pogledu mera izuzev oružanog sukoba tako i na

---

⁶ Nebojša Vuković, „Prilog pojmovnom određenju sintagme hibridni rat”, u: Nebojša Nikolić (ur.), *Hibridno ratovanje – dilema koncepta savremenih sukoba*, Institut za strategijska istraživanja, Univerzitet odbrane, Beograd, 2018, str. 18.

⁷ Jack S. Levy and William R. Thompson, *The Arc of War: Origins, Escalation and Transformation*, University of Chicago Press, Chicago and London, 2011, p. 55.

⁸ Nebojša Vuković, „Prilog pojmovnom određenju sintagme hibridni rat”, op. cit., str. 15.

planu primene nasilnih hibridnih mera koje podrazumevaju upotrebu konvencionalnih snaga.⁹ Hofman upućuje da hibridno ratovanje na istoku Ukrajine predstavlja direktan nastavak tzv. konflikata niskog intenziteta (*low intensity conflict*), koje su sovjetske vlasti koristile tokom Hladnog rata u cilju prevazilaženja američke strategije obuzdavanja.

Hibridni rat u Ukrajini može da se percipira kao nastavak konflikata niskog intenziteta koji su bili karakteristični za bipolarni period. Ipak, teorija rata koju autori Džek Levi (Jack S. Levy) i Viljem Tompson (William R. Thompson) prikazuju u knjizi *The Arc of War: Origins, Escalation, and Transformation* pruža bolji ugao sagledavanja hibridnog ratovanja kao pojave koja nije direktan nastavak konflikata niskog intenziteta, već pre proizvod tekućih promena globalnih odnosa. Levi i Tompson u svojoj teoriji koevolucije (*coevolution*) ističu šest varijabli, odnosno podsistema globalne politike: 1) ratovanje, 2) pretnje okruženja (*threat environment*), 3) vojna tehnologija, 4) političke organizacije, 5) vojne organizacije i 6) politička ekonomija, u kojima inicijalne promene strukture utiču na promene i u ostalim podsistemima. Drugim rečima, promene koje nastanu u jednom od podsistema najverovatnije će se odraziti i usloviti promene u ostalim. Promene koje se odvijaju ne moraju biti ravnomerno raspoređene, pa je stoga moguće očekivati da pojedini podsistemi povremeno dobiju vodeću ulogu i služe kao pokretač promena u ostalim podsistemima.¹⁰ Hibridno ratovanje stoga možemo preciznije odrediti kao proizvod promena koje se odvijaju u različitim podsistemima međunarodnih odnosa, o kojima Levi i Tompson diskutuju, a ne kao direktan evolutivni nastavak asimetričnog ili neregularnog ratovanja koje smo mogli da primetimo u prethodnim periodima međunarodnih odnosa. Teorija koevolucije zapravo nam pomaže da sagledamo hibridno ratovanje kao novu pojavu međunarodnih odnosa koja takođe sadrži specifične strategijske koncepcije i način upotrebe vojne sile koji se nisu primenjivali u dosadašnjoj praksi rata, ili makar ne u istom obliku.

Ruski načelnik generalštaba Valerij Gerasimov (Valery Gerasimov) ukazuje na mnogobrojne promene u savremenoj strukturi međunarodnih odnosa koje se ujedno reflektuju na mogućnosti i način primene vojne sile u 21. veku. Iako se njegovo mišljenje pogrešno tumači kao ruska doktrina hibridnog rata, u njemu

---

⁹ Frank Hoffman, "The Evolution of Hybrid Warfare and Key Challenges", Statement before the House Armed Services Committee, 22 March 2017, in: *The Evolution of Hybrid Warfare and Key Challenges*, Committee on Armed Services House of Representatives, H.A.S.C. No. 115–22, U.S. Government Publishing Office, Washington, 2017, pp. 43–44.

¹⁰ Jack S. Levy and William R. Thompson, *The Arc of War: Origins, Escalation and Transformation*, op. cit., p. 61.

se ogledaju suštinske promene u podsistemima o kojima diskutuju Levi i Tompson. Pretnje koje se pojavljuju u savremenim međunarodnim odnosima više ne potiču isključivo iz vojno-oružanog spektra, već češće uključuju širok opseg političkih, humanitarnih, informacionih i ekonomskih instrumenata koje vojna sila podržava. Revolucija u vojnim poslovima i razvoj informatičkog sektora na kraju 20. veka odrazili su se na vojnu tehnologiju u pogledu ostvarivanja komunikacija u realnom vremenu, bolje kontrole bojišta i generalnog poboljšanja sistema *command and control*, što je uticalo na promenu načina komandovanja vojnim jedinicama na bojištu i van njega. Zahvaljujući tehnološkim promenama vojne akcije postale su dinamičnije. Podsystem vojno-političke organizacije takođe je pretrpeo određene reforme u profilisanju organizacije vojnih jedinica koje su spremne za izvršavanje različitih zadataka sa visokim nivoom preciznosti.¹¹ Promene o kojima je reč konačno su uticale na smanjenje razlika između strateškog, operacionog i taktičkog nivoa, kao i između ofanzivnih i defanzivnih operacija.¹²

Svi navedeni procesi predstavljaju samo deo širih strukturalnih dešavanja koja se odvijaju u globalnim odnosima na početku novog veka. Rezultat promena o kojima Gerasimov piše, a koje se pojavljuju u različitim podsistemima globalne politike, dovode zapravo do promena i u strukturi rata koji dobija oblike tzv. hibridnog sukoba. Promene u navedenim podsistemima takođe su se odrazile i na sistem ratovanja u postbipolarnom periodu. Sukobi u bivšoj Jugoslaviji, Iraku, Avganistanu i na Bliskom istoku, kao i američki vojni angažman koji je pratio svaki

---

¹¹ Promene o kojima Gerasimov govori u članku, iako se odnose na vojske zapadnih sila, zapravo su uočljive i u vojsci Ruske Federacije. Ruske vojne reforme koje su otpočele 2000. godine jasno ukazuju na celokupnu modernizaciju sovjetskog vojnog aparata, koji se izmešta iz domena pripreme velikog konvencionalnog rata u domen visoko-specijalizovanih jedinica spremnih da reaguju u vrlo kratkom vremenskom periodu. Prve takve reforme usledile su između 2001. i 2007. i bile su fokusirane na celokupnu modernizaciju vojske. Naredni talas reformi usledio je po okončanju rata u Gruziji i bio usredsređen na reorganizaciju vojnog aparata u pogledu promene od divizionog ka brigadnom sistemu, stvaranju fleksibilnijih i borbena spremnih jedinica, kao i na modernizaciju i unapređenje vojne opreme i oružanih sistema. Pojedini aspekti vojnih reformi negativno su se odrazili na određene segmente vojske, a pogotovo na veliki oficirski aparat koji je ostao iz sovjetskog perioda. Uprkos tome, reforme su se pokazale vrlo uspešnim, što se moglo i videti tokom Ukrajinske krize kada je ruska vojska uspela da razmesti oko 40.000 vojnika za manje od sedam dana na granici sa Ukrajinom. Isti poduhvat zahtevao je 1999. više od dvadeset dana. Više o reformama u ruskoj vojsci pogledati u: Mark Galeotti, *The Modern Russian Army 1992–2016*, Bloomsbury Publishing, London, 2017.

¹² Valery Gerasimov, "The Value of Science is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations", *Military Review*, January–February 2016, p. 24.

od ovih sukoba prouzrokovao je transformaciju opsega mogućih pretnji posmatrano iz ugla ruske spoljne politike.¹³

Strateški okvir hibridnog ratovanja

U cilju bolje analize operativnih i taktičkih elemenata vojnih operacija na Krimu i u regionu Donbasa neophodno je objasniti strateške karakteristike hibridnog ratovanja. Jedna od prvih specifičnosti hibridnog ratovanja je da takav poduhvat najčešće predstavlja vojno-političku kampanju sa nedovoljno definisanim, odnosno fluidnim strateškim ciljevima, pri čemu vojna sila ima ulogu pomoćnog sredstva. Sveobuhvatan karakter hibridnog ratovanja suštinski je nevojni s obzirom na prirodu i opseg primenjenih instrumenata državne moći. Instrumenti koji se koriste uključuju sajber napade, diplomatiju pritiska, ekonomske pritiske, pretnje koje se tiču energetske mreže i intenzivnu upotrebu sredstava za informisanje radi izgradnje političkog narativa i legitimisanja vojnih operacija. Kako je fokus rada na analizi operativnih i taktičkih karakteristika hibridnog ratovanja u Ukrajini istaćićemo vojne i oružane elemente. Takvi elementi obuhvataju upotrebu dobrovoljačkih jedinica, pružanje logističke i oružane pomoći separatističkim grupama i stalno prisustvo ruske vojske na granicama Ukrajine, koja povremeno, direktnim ili indirektnim akcijama, pomaže posredničkim grupama u državi.¹⁴

Strateške implikacije hibridnog ratovanja mogu se sažeti u nekoliko grupa. Hibridno ratovanje pokazuje tendenciju ka spajanju ili „kompresiji” različitih nivoa rata, kao što su fizički, kognitivni i moralni, u jedinstveno bojište čime se direktno utiče na tempo, tj. brzinu odvijanja sukoba.¹⁵ Osnovni cilj ubrzavanja dinamike ratovanja je težnja ka ostvarivanju strateških ciljeva, koji u suprotnom možda ne bi bili izvodljivi zbog asimetrije moći između aktera hibridnog sukoba i promjenljivih okolnosti međunarodne politike. Konvencionalne oružane snage u hibridnom ratovanju više se ne percipiraju kao centralna pojava, jer je fokus premešten na intenzivnu upotrebu specijalnih snaga koji bi trebalo da ostane na

---

¹³ Charles K. Bartles, “Getting Gerasimov Right”, *Military Review*, January–February 2016, p. 32.

¹⁴ Michael J. Mazzar, *Mastering the Gray Zone: Understanding the Channing Era of Conflict*, Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press, Carlisle Barracks, 2015, pp. 92–94.

¹⁵ Daniel T. Lasica, *Strategic Implication of Hybrid War: A Theory of Victory*, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, 2009, pp. 2–3.

dovoljno niskom nivou da ne bi došlo do potpune eskalacije. Stoga vojne operacije ostaju u okvirima mera izuzev rata, primenjujući različite subverzivne akcije radi destabilizacije i promene postojećeg političkog poretka.¹⁶ Hibridno ratovanje održava stalnu atmosferu napetosti koja često nije ni u domenu rata, niti u domenu mira. Siva zona između mira i rata obnavlja se povremenim eskalacijama u različitim dimenzijama sukoba, pri čemu svaka nova eskalacija postepeno postaje oštija od prethodne. Strateška postepenost koja se ovde ispoljava služi kao sredstvo putem koga se testiraju volja i predanost protivničke strane političkim ciljevima u hibridnom sukobu.

Poslednji aspekt pomoću koga možemo da sagledamo hibridno ratovanje, a koji će nam omogućiti bolju analizu specifičnosti sukoba na Krimu i u regionu Donbasa, jeste koncept pobeđe kao tačke ispunjenja strateških ciljeva. Ideja pobeđe često se shvata u apsolutnim terminima. Pobeđa je konačni i totalni ishod sukoba uz pomoć koga je moguće razrešiti političke nesuglasice koje su ranije bile prisutne. Ipak, ovakav koncept pobeđe je vrlo retka pojava s obzirom da u većini slučajeva (sukoba) pobednici uglavnom ispunjavaju neke, ali ne i sve zacrtane ciljeve. Poráženu stranu takođe ne treba percipirati kao totalnog gubitnika. Naprotiv, u velikom broju slučajeva, naročito kada su u pitanju sukobi asimetrične prirode, porážena strana može da ostvari ograničene ciljeve. Koncept pobeđe je bolje posmatrati kao skalu, koju je osmislio Bartolomis (J. Boone Bartholomees), a koja je sastavljena od više različitih stepena, pri čemu pobeđa i poraz predstavljaju njene krajnje tačke.¹⁷

Dijagram 1: Bartolomisova skala uspeha

S obzirom na strateške aspekte ovog konflikta u hibridnom ratovanju merenje pobeđe na strateškom nivou predstavlja težak poduhvat. Nasuprot tome, određivanje pobeđe na taktičkom ili operativnom nivou ne bi trebalo da predstavlja problem jer postoje jasno određeni okviri vojnih poduhvata, pri

¹⁶ Andrew Monaghan, "Putin's Way of War: The War in Russia's Hybrid Warfare", *Parameters*, Vol. 45, Issue 4, Winter 2015–2016, pp. 66–67.

¹⁷ J. Boone Bartholomees, "Theory of Victory", *Parameters*, Vol. 38, No. 2, 2008, pp. 27–28.

čemu pobjeda najčešće podrazumeva sticanje prednosti na bojištu u odnosu na protivnika. Problematika ostvarivanja strateške pobjede leži u tome što je neophodno priznanje političkih promena načinjenih tokom sukoba koje protivnik prihvata nakon okončanja konflikta, pa samim tim postaju održive u novonastalom političkom poretku.¹⁸ Problematika pobjede na strateškom nivou dodatno se produbljuje zbog odsustva tačno definisanih učesnika u konfliktu i vremenske tačke okončanja hibridnog sukoba. Iz ovih razloga bolje je kategorisati nivoe uspeha na skali pobjede, kako bi odredili ukupan učinak postignutih ciljeva, kako strateških tako i taktičkih. Iako bi se ove dve kategorije u većini slučajeva tretirale odvojeno, u hibridnom ratovanju zbog kompresije različitih nivoa rata, kao i zbog tendencije da se sukob ubrzava, taktički ciljevi često mogu uspešno da se projektuju i na strateške.¹⁹ Na osnovu prikazanog okvira hibridnog ratovanja u predstojećem delu rada posmatraćemo strateške i taktičke karakteristike ruskih vojnih operacija na Krimu i u regionu Donbasa, kao i relativne promene koje su nastale u odnosu na slične poduhvate ruskih oružanih snaga u prethodnom periodu.

Operativne i taktičke karakteristike ruskih operacija na Krimu

U godinama koje su prethodile intervenciji na Krimu, ruske oružane snage sprovele su veći broj reformi i reorganizaciju vojne strukture. Obnovljene su dve elitne divizije kopnene vojske (četvrta *Tamanskaja* i peta *Kantemirovskaja* divizija), koje su pre toga bile organizovane po principu brigada. Uvećanje i reorganizacija jedinica bila je uočljiva i u vazdušnodesantnim snagama. Tri nove vazdušnodesantne brigade određene za južni i istočni vojni okrug preraspoređene su u snage za brzo reagovanje u kriznim situacijama (*rapid deployment force*), koncept koji je Ministarstvo odbrane Ruske Federacije duže vreme pokušavalo da realizuje pod komandom vrhovnog komandanta. Ideja formiranja snaga za brza dejstva obuhvata i jedinice iz pomorske pešadije, kao i jedinice iz Komande za specijalne operacije formirane 2013. godine u okviru Glavne obaveštajne uprave (– GRU).²⁰

---

¹⁸ Ibid., p. 33.

¹⁹ U većini slučajeva postoji očigledan diskontinuitet između ove dve kategorije ciljeva. Naime, države ili vojskovođe kao akteri konflikta često nisu uspevali da svoje taktičke pobjede pretvore u dugoročne strateške uspehe. (Daniel T. Lasica., op cit., p. 30).

²⁰ *The Military Balance 2014*, International Institute for Strategic Studies, Routledge, London, 2014, p. 160.

Formiranjem usko specijalizovane jedinice koja može da izvršava različite zadatke u zemlji i inostranstvu, uključujući tzv. tajne i prikrivene operacije, ruske oružane snage uspele su da dobiju jedinicu slične strukture i jednakih sposobnosti poput američkih foka i *Delta Force* operativnih timova.²¹

U godini koja je prethodila ruskoj intervenciji na Krimu, raspored pripadnika ruskih oružanih snaga po vojnim okruzima bio je vidno neujednačen. Dok je u većini okruga broj trupa bio manji od planiranog, popunjenost je bila oko 60 procenata, u južnom vojnom okrugu koji pokriva oblasti Zakavkazja i Crnog mora popunjenost je bila oko 95 procenata.²² Ovaj podatak ukazuje na značaj južnog vojnog okruga i percepciju ruske spoljne politike odakle pretnje mogu da dođu, kao i mogućnosti projekcije ruske vojne moći u regionu.²³

Povećani broj vojnih vežbi tokom 2010, 2011, 2012. i 2013. godine, među kojima su bile i vojne vežbe *Kavkaz 2012.* i *Zapad 2013.* fokusirane na usavršavanje strukture sistema *command and control*, ukazuju da su ruske oružane snage aktivno pristupile reformama i pripremi vojnog kadra u slučaju pojave novih bezbednosnih izazova u regionu. U periodu od 2010. do 2012. godine broj vojnih vežbi kopnenih snaga uvećan je sa 8 na 11, dok je za vazdušnodesantne trupe broj vojnih vežbi uvećan sa 23 na 29.²⁴ Premda na prvi pogled može da izgleda zanemarljivo, povećanje broja vojnih vežbi ipak ukazuje na pravac kretanja ruske vojne strateške misli. Povećavanjem broja vojnih vežbi u kojima su glavni akteri kopnena vojska i vazdušnodesantne snage pokazuje budući značaj ovih jedinica u potencijalnim sukobima, što se između ostalog i moglo uočiti u ukrajinskoj krizi.

Uključivanjem evropskih i američkih zvaničnika u demonstracije protiv režima predsednika Viktora Janukoviča u Ukrajini, koje su otpočele krajem 2013. godine,

---

²¹ Tor Bukkvoll, "Russian Special Operations Forces in Crimea and Donbas", *Parameters*, Vol. 46, No. 2, Summer 2016, p. 15.

²² Nakon referenduma na Krimu i pripajanja poluostrva Ruskoj Federaciji, Krim kao osmi federalni okrug priključen je južnom vojnom okrugu i time integrisan u državni odbrambeni sistem marta 2014. godine. Izvor: <https://www.globalsecurity.org/military/world/russia/vo-southern.htm>, 17/07/2019.

²³ Märta Carlsson, Johan Norberg and Fredrik Westerlund, "The Military Capabilities of Russian Armed Forces", in: Jakob Hedenskog and Carolina Vendil Pallin (eds), *2013 in Russian Military Capability in a Ten Year Perspective 2013*, FOI, Stockholm, 2013, p. 38; *Russia Military Power: Building a Military to Support a Great Power Aspirations*, Defense Intelligence Agency, 2017, p. 14.

²⁴ Märta Carlsson, Johan Norberg and Fredrik Westerlund, "The Military Capabilities of Russian Armed Forces", op. cit., pp. 45–47.

poprimile su međunarodni karakter. Opozicioni lideri koji su dobijali aktivnu podršku zapadnih država, jasno su ukazivali na budući pravac ukrajinske spoljne politike i na njenu buduću geopolitičku orijentaciju. Suočavajući se sa novim političkim tokovima u Ukrajini i potencijalnim rizicima promene geostrateškog okruženja, Rusija je otpočela sa razmeštanjem oružanih snaga u blizini ukrajinske granice. Oružane snage Ruske Federacije inače su bile u većem stepenu pripravnosti od trenutka kada su krenuli nasilni obračuni između demonstranata i vladinih snaga u Kijevu. Čitava vojna operacija na poluostrvu trajala je desetak dana, koliko je ukrajinskim oružanim snagama trebalo da izgube kontrolu nad Krimom. Poslednje nedelje februara elitne jedinice ruske vojske (*spetsnaz*) premeštene su na Krim zajedno sa vazdušnodesantnim snagama, da bi dan kasnije nekoliko jedinica pomorske pešadije u oklopnim vozilima takođe pristiglo na poluostrvo, dok su jedinice Komande za specijalne operacije raspoređene u Sevastopolju 25. februara. Oko 50 operativaca Komande zauzelo je 27. februara zgradu parlamenta na Krimu, da bi tokom iste noći i narednog dana ruske vojne jedinice zauzele najvažnije strateške položaje i omogućile ulazak konvoja transportnih i borbenih helikoptera radi podrške kopnenim trupama. Tokom 1. i 2. marta ruska ratna mornarica otpočela je dopremanje novih trupa na poluostrvo zajedno sa pratećom ratnom opremom i mehanizacijom. Usidrena ukrajinska ratna mornarica nije uspjela da reaguje na brzo uspostavljenu blokadu ruskih borbenih brodova. Počev od 6. marta ruske oružane snage krenule su sa raspoređivanjem konvencionalnih snaga uključujući dopremanje motorizovanih brigada, vučne artiljerije i protivvazdušnih sistema odbrane. Infiltriranje većeg dela ruskih trupa ostvareno je za vreme tzv. iznenadnih vojnih vežbi tokom 26. februara, iskorišćenih kao vid diverzije i neprimetnog prebacivanja trupa na poluostrvo bez saznanja međunarodne zajednice i ukrajinskih vlasti.²⁵

Izuzev regularnih vojnih snaga koje su bile prebačene na Krim, Ministarstvo odbrane je takođe uspjelo da ubaci oko 170 veterana iz Čečenije, članove motorciklističkih klubova i članove različitih „patriotskih” udruženja. Ovaj nevojni element u sklopu ruskih vojnih operacija na Krimu bio je značajan s obzirom na šarenoliku strukturu ljudi koji su bili deo krimskih proruskih agitatora i otvoreno podržavali rusko zauzimanje Krima.²⁶ Mada masovna podrška ruskih trupa nije

---

²⁵ Opširnije o toku operacija u: Michael Kofman et al., *Lessons from Russia's operations in Crimea and Eastern Ukraine*, RAND, Santa Monica (CA), 2017, pp. 6–12. O kretanju ruskih trupa videti u: Michael Kofman and Matthew Rojansky, “A Closer look at Russia's Hybrid War”, *Kennan Cable*, No. 7, April 2015, Willson Center, p. 3.

²⁶ Gerard Toal, *Near Abroad: Putin, the West, and the Contest over Ukraine and the Caucasus*, Oxford University Press, New York, 2017, p. 216.

neočekivana s obzirom na etničku strukturu poluostrva, prisutnost različitih dobrovoljačkih grupa imala je za učinak dodatni pritisak što je uticalo na pripadnike ukrajinske vojske u pogledu dezertiranja. Celokupna vojna operacija bila je odlično ispraćena pripremljenom medijskom kampanjom u kojoj je televizijska stanica *Russia Today* odigrala centralnu ulogu.²⁷ Džerard Tol (Gerard Toal) ispravno zaključuje da je izgradnja narativa herojstva, u kome ruske snage na Krimu pokušavaju da spasu rusko stanovništvo od nove, navodno, fašističke vlasti u Kijevu, predstavljala glavnu polugu kojom je Moskva uspjela da premesti težište podrške u globalnoj zajednici u svoju korist.²⁸

Brze akcije ruskih oružanih snaga na Krimu, koje takođe mogu da se opišu kao prikrivene operacije, dovele su ukrajinske snage bezbednosti pred svršen čin. Taktičke karakteristike vojnih operacija na Krimu ističu značaj brzine, mobilnosti i komunikacije u savremenom borbenom okruženju, za razliku od prethodnih ruskih vojnih poduhvata, poput Gruzije i Čečenije, kada je količina vatrene moći predstavljala glavni element borbe.²⁹ Iako su ruske snage bile u nepovoljnom položaju zbog odsustva mehanizovane pešadije, oklopnih jedinica i pratećih oružanih sistema, taktičke nedostatke su uspele da nadomeste brzim akcijama i odličnom komunikacijom na taktičkom i operativnom nivou. Razmena informacija u stvarnom vremenu omogućila je nesmetanu i bezbednu komunikaciju na nivou jedinica uključujući različite operativne grupe *Spetsznaz-a*, vazdušnodesantnih snaga i Komande za specijalne operacije.³⁰ Operacije u sajber prostoru i koordinacija konvencionalnih snaga sa tzv. elektronskim načinom rata su aspekt borbe koji takođe ne treba izostaviti jer je pomogao izvršavanju vojnih akcija na Krimu. Upotrebom elektronskih sredstava za ometanje signala, hakovanjem kompjuterske mreže i presecanjem i/ili uništavanjem telekomunikacione infrastrukture, ruske oružane snage uspele su u potpunosti da izoluju ukrajinsku vojsku na poluostrvu od glavnog štaba u Kijevu. Vršeci dodatne psihološke pritiske na već konfuzno stanje u kome su se

---

²⁷ Nevojni karakter ruskih operacija na Krimu često se (pogrešno) preuveličava u brojnim akademskim i stručnim radovima. Iako je upotreba različitih sredstava državne moći nevojne prirode uticala na ispunjenje strateških ciljeva na poluostrvu, ne treba ispustiti iz vida da bi zauzimanje Krima bilo nemoguće bez učešća ruskih trupa i stalne vojne pretnje.

²⁸ Gerard Toal, *Near Abroad: Putin, the West, and the Contest over Ukraine and the Caucasus*, op. cit., pp. 217–220.

²⁹ Ruska vojska na Krimu prvenstveno se oslanjala na upotrebu lakših oklopnih vozila, poput BTR-80/82, transportnih kamiona i višenamenskog vozila *Tigr*.

³⁰ Michael Kofman, et al., *Lessons from Russia's operations in Crimea and Eastern Ukraine*, op. cit., p. 25.

nalazili pripadnici ukrajinske vojske, ruske trupe mogle su bez otvorene upotrebe sile da razoružaju i prisile neprijatelja na predaju.³¹

Može se zaključiti da je Rusija ostvarila većinu taktičkih i strateških ciljeva na Krimu što nju, ako posmatramo Bartolomejovu skalu pobjede, dovodi do samog vrha. Dešavanja na Krimu, za razliku od situacije u Donbasu, imaju vremensku tačku okončanja sukoba što ukazuje da hibridne operacije ili tzv. kampanje u sivoj zoni ipak mogu biti uspješno završene. Iako se ruska kampanja na poluostrvu ne može percipirati kao apsolutna pobjeda, s obzirom na odsustvo šireg međunarodnog priznanja teritorijalnih promena, Rusija je svakako uspela da izmeni postojeću geostratešku kompoziciju ovog regiona u skladu sa spoljnopolitičkim ciljevima.

Promene i napredak u pogledu taktike i operatike ruskih oružanih snaga mogu se rezimirati u nekoliko aspekata. Prvo, opsežna primena specijalnih jedinica ruske vojske na Krimu pokazuje da primena kopnenih, vazdušnih i pomorskih jedinica nije presudan činilac za ostvarivanje strateških i taktičkih ciljeva u savremenim sukobima. Drugim rečima, jedinice za specijalne operacije u strateškom pogledu formiraju sopstvenu vertikalnu moć u okviru savremene organizacije oružanih snaga pored tradicionalne kopnene, vazdušne i pomorske moći.³² U slučaju Krima infiltracija specijalnih jedinica uz pomoć domaćih separatističkih snaga omogućila je stvaranje šireg fronta operacija na protivničkoj teritoriji što se direktno reflektovalo na protivničke kapacitete pružanja otpora. Jedinice za specijalne operacije poseduju mogućnosti da brzim manevrima i oružanim akcijama onemoguće protivnika da sprovodi sopstvene operacije, čime se direktno dovodi do distorzije celokupnog vojnog sistema protivničke strane.³³

Drugo, povećanje broja vojnih vežbi i reforme ruske vojske počev od 2008. godine pružile su pozitivan učinak u pogledu jačanja profesionalnosti i spremnosti

---

³¹ Emmanuel Kharaganis, "The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea Compared: Military Performance, Legitimacy and Goals", *Contemporary Security Policy*, Vol. 35, Issue 3, 2014, p. 408.

³² Pored standardnih oblika vojne moći, poput kopnene, pomorske i vazdušne, jedinice za specijalne operacije predstavljaju novi vid instrumenta vojne moći. Upotreba specijalnih jedinica može direktno da vodi ostvarivanju važnih stratejskih koncepata, poput strategije odvratanja i strategije pristanka – skup akcija koje navode protivnika na željeno ponašanje (Chad M. Pillai, "The Dark Arts: Application of Special Operations in Joint Strategic and Operational Plans", *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/dark-arts-application-special-operations-joint-strategic-and-operational-plans>, 18/07/2019).

³³ Bret Perry, "Non-Linear Warfare in Ukraine: The Critical Role of Information Operations and Special Operations", *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/index.php/jrnl/art/non-linear-warfare-in-ukraine-the-critical-role-of-information-operations-and-special-operations>, 21/07/2019.

oružanih snaga. Odsustvo žrtava i široka podrška domaćeg stanovništva koju su ruske trupe dobile na Krimu, ukazuje na visok nivo profesionalnosti, discipline i uzdržanosti operativnih grupa. Treće, formiranje strukture zajedničkih snaga omogućava precizno planiranje i izvođenje vojnih akcija koje suštinski ne zahtevaju opsežnu primenu sile. Četvrto, dobra komunikacija između različitih jedinica ruske vojske pri izvršavanju zadataka predstavlja najveću razliku u odnosu na sukobe u Čečeniji i Gruziji, kada je postojalo vidno odsustvo komunikacije zbog tehničkih i administrativnih problema između različitih nivoa političkih i bezbednosnih struktura. Razvijanje integrisane mreže komunikacija između različitih nivoa bezbednosnih struktura i civilnog sektora koja proširuje mogućnosti tzv. sistema *command and control*, pružajući uz to logističku podršku timovima na terenu, predstavlja sledeći korak u poboljšanju operativnih sposobnosti ruskih oružanih snaga.³⁴ Konačno, primena nove elektronske tehnologije u savremenom ratovanju postaje ključni faktor nanošenja velike štete protivniku u različitim etapama ratovanja, što ukazuje da je Rusija razvila mogućnost implementacije nekinetičkih instrumenata u borbi.

Strateške implikacije hibridnog rata o kojima je bilo reči u prvom delu rada mogle su se uočiti tokom ruskih vojnih operacija na crnomorskom poluostrvu. Kompresija različitih nivoa rata odrazila se na brzinu izvršavanja operacija na Krimu. Strateški i taktički ciljevi kojima je Rusija stremila, poput zauzimanja teritorije, ograničavanja dejstva ukrajinskih trupa, uspostavljanja novih vlasti na poluostrvu, obezbeđivanja podrške lokalnog stanovništva i izglasavanje referenduma, ostvarivali su se simultano. Novoizabrana ukrajinska vlada zbog brzine odvijanja događaja pretrpela je „strateški šok” koji je rezultirao gubitkom kontrole nad čitavom teritorijom poluostrva. Širok opseg vojnih i nevojnih instrumenata korišćenih tokom kampanje na Krimu može da se rezimira kao praktično testiranje mogućnosti ruske vojne doktrine od 2014. godine. Ruska vojna strateška misao pretočena u vojnu doktrinu ističe da priroda savremenih sukoba podrazumeva: 1) integrisanu upotrebu vojnih, ekonomskih, informatičkih i ostalih nevojnih i civilnih instrumenata dopunjenih upotrebom jedinica za specijalne operacije; 2) masovnu upotrebu savremene vojne tehnologije i oružanih sistema; 3) prenošenje efekata vojnih operacija po dubini protivničke teritorije uz simultano reflektovanje na globalnu mrežu informacija; 4) preciznost, agilnost i brzina vojnih jedinica postaju glavni aspekti borbe na taktičkom nivou; 5) umrežavanje različitih borbenih jedinica i oružanih sistema u jedinstvenu

---

³⁴ Assad A. Raza, “Great Power Competition: The Fight for Weak States”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/great-power-competition-fight-weak-states>, 17/07/2019.

strukturu radi lakšeg komandovanja i komunikacije; 6) transformisanje tradicionalnog prostora fronta u stalnu zonu konflikta na protivničkoj teritoriji; 7) intenzivno korišćenje nedržavnih elemenata poput plaćeničkih organizacija i kriminalnih grupa.³⁵ Iz ovoga se može zaključiti da ruske oružane snage prepoznaju promenljivi karakter savremenih sukoba, prilagođavajući strategiju rata novim izazovima i sopstvenim materijalnim mogućnostima.

Uloga ruskih oružanih snaga u regionu Donbasa

Sukobi ruskih separatista i ukrajinskih vlasti otpočeli su maja 2014. godine u regionu Donbasa na istoku Ukrajine, u gradovima Donjeck i Lugansk. Strukturu oružanih grupa na ovom prostoru činili su pripadnici različitih dobrovoljačkih odreda i plaćenika, kao i pripadnici samoproklamovanih vojnih jedinica regionalnih vlasti. Specifična struktura oružanih grupa koja je obilovala nedržavnim elementima omogućavala je Moskvi da vodi „dvosmislenu” politiku, sve vreme negirajući umešanost sopstvenih oružanih snaga u sukobima na istoku Ukrajine. Ipak, obilje izveštaja, analiza, satelitskih snimaka i veliki broj objava na društvenim mrežama pokazuju suprotno. Prisustvo ruskih oružanih snaga u konfliktu u Donbasu predstavlja ključni faktor koji omogućava proruskim snagama da od 2014. godine vode relativno uspešnu borbu protiv ukrajinskih vlasti.

Angažman ruskih oružanih snaga u Donbasu bio je fokusiran na pružanje podrške lokalnim pobunjeničkim formacijama i dopremanje vojne opreme, municije, naoružanja i tehnike. Različite jedinice ruske kopnene vojske, poput mehanizovane pešadije i artiljerije, prikriveno su prebacivane na istok Ukrajine u cilju pružanja podrške pobunjenicima na prvim linijama fronta. Ruske jedinice za specijalne operacije takođe su bile prisutne u njihovim redovima sa zadatkom da izviđaju, prikupljaju informacije i vrše sabotaže. Procene ukrajinskih vlasti ukazuju da je tokom sukoba u Donbasu bilo aktivirano preko 6000 pripadnika ruskih oružanih snaga, dok je veći broj ruskih trupa bio stacioniran na rusko-ukrajinskoj granici. Ovakav raspored direktno je onemogućavao vlasti u Kijevu da kontrolišu granični pojas i eventualno spreče dalju logističku podršku separatistima u vidu naoružanja i opreme. Nesmetan protok resursa preko granice značio je i slobodno prebacivanje trupa, regularnih ili dobrovoljačkih, pružajući Rusiji mogućnost da na taj način kontroliše dalju eskalaciju konflikta.³⁶

---

³⁵ “Military Doctrine of the Russian Federation”, 2014, <https://www.offiziere.ch/wp-content/uploads-001/2015/08/Russia-s-2014-Military-Doctrine.pdf>, 12/09/2019, p. 4.

Izveštaj Atlantskog saveta od 2015. godine ukazuje na prisustvo ruske vojne tehnike, naoružanja i trupa koje su bile stacionirane u regionu Donbasa.³⁷ Služeći se metodom geolociranja, izveštaj analizira veliki broj podataka i slika iz regiona koji se objavljuju neposredno na društvenim mrežama i sajtovima novinskih agencija upoređujući ih sa satelitskim snimcima i digitalnim mapama. Iako metodologija nije najpreciznija, podaci koji su objavljeni u izveštaju podudaraju se sa informacijama ukrajinske vojske o tome kakav vid naoružanja je bio korišćen u borbi. Ruske oružane snage uspele su da prebace veću količinu lakšeg pešadijskog naoružanja, kao i određenu količinu transportnih i oklopnih vozila. Velika količina savremenog ruskog naoružanja takođe implicira da je bilo neophodno prisustvo ruskih operatera, s obzirom da pojedinim oružanim sistemima nisu mogli da upravljaju separatisti koji, kako Moskva uporno ističe, predstavljaju lokalno civilno stanovništvo.

Prve vojne operacije u regionu otpočele su u letnjim mesecima 2014. godine i, naizgled, okončane su potpisivanjem prvog primirja u Minsku septembra iste godine. U tom periodu ukrajinske oružane snage pokušavale su da razbiju pobunjeničke frontove, ali bez većeg uspeha. Tokom prvog talasa sukoba proruskne snage intenzivno su koristile topovsku i raketnu artiljeriju opremljenu modernom termobaričnom municijom, zahvaljujući čemu su u jednom od okršaja uspele da u potpunosti eliminišu dva mehanizovana bataljona ukrajinske vojske. Ovo je ujedno predstavljalo osnovu za dalje sumnje o direktnoj umešanosti ruskih oružanih snaga u Donbasu za koje se smatra da upravljaju sofisticiranim oružanim sistemima.³⁸ Borbe ukrajinske vojske i proruskih separatista nastavile su se neposredno posle potpisivanja drugog sporazuma iz Minska početkom 2015. godine. Jedan od poslednjih izveštaja Instituta za proučavanje rata (*Institute for the Study of War*) od 2017. godine ukazuje da povremeni okršaji ukrajinskih i proruskih snaga i dalje traju u urbanim sredinama u blizini Donjecka, Luganska i Marijupola. Mada nisu istog intenziteta kao 2014.

---

³⁶ Opširnije u: Franklin Holcomb, "The Kremlin's Irregular Army: Ukrainian Separatist Order of Battle, Russia and Ukraine", *Security Report 3*, Institute for the Study of War, Washington D.C., September 2017, www.understandingwar.org/backgrounder/kremlin%E2%80%99s-irregular-army-ukrainian-separatist-order-battle, 22/08/2019, p. 9.

³⁷ Maksymilian Czuperski et al., *Hiding in Plain Sight: Putin's War in Ukraine*, The Atlantic Council, 2015, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/hiding-in-plain-sight/25/07/2019>, pp. 8–9.

³⁸ Palle Ydstebø, "Russian Operations: Continuity, Novelty and Adaptation", in: Janne Haaland Matlary and Tormod Heier (eds), *Ukraine and Beyond: Russia's Strategic Security Challenge to Europe*, Palgrave Macmillan, London, 2015, pp. 164–165.

godine, oružani okršaji su još uvek usmereni na strateške ciljeve ovog regiona. Pošto je u pojedinim akcijama korišćena teška artiljerija sa velikim brojem ispaljenih granata sumnja se da Rusija još uvek aktivno snabdeva separatiste kako bi se konflikt održao.³⁹ Glavni razlog zbog kojeg pobunjenici nisu mogli samostalno da funkcionišu leži u strukturi pobunjeničkih grupa koje je uglavnom formiralo nezadovoljno lokalno stanovništvo, te pripadnici radikalnih i banditskih grupa sa prostora bivšeg SSSR-a, sportski huligani i ruski i strani najamnici. Pripadnici ovakvih grupa nemaju vojno iskustvo i znanje koje bi im omogućilo da godinama uspešno održavaju konflikt protiv ukrajinskih oružanih snaga. Drugi razlog koji takođe zahteva prisustvo ruskih oružanih snaga među pobunjenicima jesu stalne nesuglasice između vođa samih grupa. Jedinstveni strateški cilj među grupama ne postoji, vođe uglavnom teže sopstvenom interesu i borbi za vlast u neregulisanoj regionu Donbasa.⁴⁰ Kriminalizovana struktura ovih jedinica dodatno otežava ruskim vlastima da vrše koordinaciju taktičkih i operativnih dejstava sopstvenih trupa, što se odražava i na strateški nivo planiranja. Ovo može da predstavlja jedan od razloga zbog čega je Moskva odustala od pokušaja otvorene vojne intervencije i eventualnog priključenja Donbasa Ruskoj Federaciji po modelu Krima:

Taktičke i operativne karakteristike aktivnosti ruskih oružanih snaga u regionu Donbasa mogu se sagledati u nekoliko aspekata. Prvo, ruske trupe su potvrdile značaj artiljerije u savremenim ograničenim sukobima i njihovu efikasnost na frontovima čija se dinamika borbe menja svakodnevno. Noviteti se vide u većoj koncentraciji i upotrebi raketne artiljerije u kombinaciji sa upotrebom dronova za izviđanje i lociranje neprijateljskih meta.⁴¹ Drugo, korišćenje neregularnog, tj. gerilskog metoda rata u Donbasu ukazuje da Rusija može da okupi veći broj dobrovoljaca i plaćenika sa prostora bivšeg Sovjetskog Saveza koji, iako možda ne predstavljaju najspremnije jedinice, na taktičkom nivou mogu poslužiti svrsi. Upotreba nedržavnih aktera olakšava formiranje medijskog narativa o uzdržanosti Moskve u regionalnom sukobu, predstavljajući ih kao pojave lokalnog karaktera. Centralnu ulogu u oblikovanju pobunjeničkih grupa imale su Federalna služba bezbednosti Ruske Federacije (

---

³⁹ Benjamin Knudsen, Alexandra Lariiciuc and Franklin Holcomb, *Russia's Active Campaign in Ukraine*, Institute for the Study of War, May 2017, Washington D.C., www.understandingwar.org/sites/default/files/Russia%27s%20Active%20Campaign%20in%20Ukraine%20May%202015_0.pdf.

⁴⁰ Franklin Holcomb, "The Kremlin's Irregular Army: Ukrainian Separatist Order of Battle, Russia and Ukraine", op. cit., p. 10.

⁴¹ Palle Ydstebø, "Russian Operations: Continuity, Novelty and Adaptation", op. cit., p. 165.

– FSB) i već pominjana Glavna obaveštajna uprava sa odvojenim operativnim strukturama na istoku Ukrajine. Mada učešće bezbednosnih službi u konfliktima ovakvog tipa ne predstavlja novinu u taktičkom pogledu, u slučaju Ukrajine intenzitet upotrebe obaveštajnih struktura ukazuje na njihovu razgranatost i mogućnosti da oblikuju strukturu nedržavnih aktera u konfliktnim područjima.⁴² Implementacijom ovakvih oružanih grupa Rusija potvrđuje izmenjeni karakter rata na početku 21. veka, ali i na adaptaciju vojne taktike u uslovima savremenog rata. Treće, ruske konvencionalne trupe raspoređene u ovom regionu bile su organizovane po principu bataljonskih taktičkih grupa. Ovakav vid formacije predstavlja otporan i integrisan sistem koji je namenjen da apsorbuje štetu, kao i da sam nanese štetu protivniku. Struktura i mogućnosti primene bataljonskih taktičkih grupa izmestile su Klauzevicev centar gravitacije sa strateškog i operativnog nivoa rata i premestile ga na taktičke formacije koje zahvaljujući kompoziciji jedinica mogu podjednako dobro ostvarivati ciljeve i na operativnom nivou.⁴³ Upravo ovde možemo uočiti tzv. kompresiju rata, gde tradicionalna hijerarhija nivoa od strategijskog preko operativnog do taktičkog, počinje da gubi na značaju. Brzina odvijanja savremenih borbenih dejstava i kompozicija borbenih formacija u spoju sa modernom tehnologijom zapravo proširuje središnji operativni nivo rata na taktički i strateški nivo. Važnost operatike u hibridnom ratovanju proizlazi iz same strukture savremenog rata koja suštinski ne zahteva velike resursne kapacitete država, već se prvenstveno oslanja: na način i efikasnost upotrebe različitih oružanih i neoružanih instrumenata borbe, na sposobnost vojnih jedinica i kompoziciju borbenih formacija, na mobilnost trupa na terenu, kao i na metodiku komandovanja odnosno upravljanja različitim borbenim elementima na bojištu. Umeće operatike upravo leži u efikasnoj operacionalizaciji strategije na taktičkom nivou, integrišući pri tom sve elemente hibridnog sukoba, vojne i nevojne, u jedinstvenu celinu.

---

⁴² Mark Galeotti, "Hybrid, ambiguous, and non-linear? How new is Russia's 'new way of war'?", *Small Wars & Insurgencies*, Vol. 27, No. 2, March 2016, p. 287.

⁴³ Ruska bataljonska taktička grupa se sastoji od tenkovske čete, tri čete mehanizovane pešadije, protivoklopne čete, dve do tri baterije samohodne artiljerije, dve protivvazdušne baterije i nekoliko raketnih četa. Značaj ovih formacija ukazuje i izjava Gerasimova da će se broj bataljonskih taktičkih grupa u ruskoj vojsci duplirati sa 66 na 120 (Amos C. Fox, Andrew J. Rossow, "Making Sense of Russian Hybrid Warfare: A Brief Assessment of the Russo-Ukrainian War", *The Land Warfare Papers*, The Institute of Land Warfare, Arlington, March 2017, <https://www.ausa.org/sites/default/files/publications/LWP-112-Making-Sense-of-Russian-Hybrid-Warfare-A-Brief-Assessment-of-the-Russo-Ukrainian-War.pdf>, pp. 5–7.

Strateške karakteristike hibridnog rata u Donbasu mogu se rezimirati u nekoliko aspekata. Rusija u Donbasu teži ostvarivaju ograničenih geopolitičkih ciljeva sa minimalnim političkim i ekonomskim troškovima. Strateški ciljevi u Donbasu usmereni su ka kontroli spoljnopolitičke orijentacije Ukrajine, u pogledu njenog daljeg priključenja zapadnim bezbednosnim strukturama, ali ne i ka kontroli same teritorije ovog regiona. Invazija i zauzimanje Donbasa može da predstavlja nepotrebnu eskalaciju političkih tenzija ne samo sa Ukrajinom, već i sa zapadnim silama koje percipiraju „pokriveni” ruski angažman kao ozbiljnu pretnju baltičkim državama i Istočnoj Evropi. Razmeštanje ruskih oružanih snaga u Donbasu u strateškom pogledu služi produbljivanju haosa koji se stvara na istoku države, što ujedno generiše veći politički pritisak prema vlastima u Kijevu. Kao što Mark Geloti (Mark Galeotti) ističe, „Rusija suštinski nije zainteresovana za direktno vršenje kontrole nad unazađenim postindustrijskim regionom Donbasa”.⁴⁴

U pogledu Bartolomisove skale uspeha, Rusija bi se u slučaju Donbasa svrstala u kategoriju „nije poraz” (videti Dijagram 1). Rusija je uspela da izvrši strateške ciljeve u pogledu destabilizacije ovog regiona, ali nije uspela da mobilise odgovarajuće potencijale kako bi dovela do širih političkih potresa u Ukrajini. Ukrajinska novoizabrana vlast je opstala, a sankcije koje su usledile Ruskoj Federaciji ukazuju da zapadne sile razumeju način funkcionisanja ruskog hibridnog rata. Donbas za razliku od Krima, pokazuje „siroviji” karakter hibridnog ratovanja u kome se koristi veća količina vojne-oružane moći, dok strateški i taktički ciljevi zadobijaju promenljiv karakter prilagođavajući se trenutnoj međunarodnoj situaciji i situaciji na terenu. Uprkos potpisivanju dva mirovna sporazuma, konflikt u Donbasu i dalje traje sa povremenom razmenom vatre, što nas vraća na glavnu problematiku hibridnog ratovanja sadržanu u vremenskoj neodređenosti ovakvog sukoba.

Zaključna razmatranja

Taktičke i operativne karakteristike ruske kampanje ukazuju na modernizaciju ruskih oružanih snaga i strateške misli koja je nastala kao rezultat brojnih promena u savremenim globalnim odnosima. Sve veća međupovezanost globalnog društva i način razmene informacija onemogućava države da mobilise veći broj konvencionalnih snaga, a da pri tom njihove akcije ostanu nezapažene

---

⁴⁴ Videti na: “Hybrid War as a War on Governance”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/index.php/jrnl/art/hybrid-war-as-a-war-on-governance>, 21/07/2019.

u međunarodnoj javnosti. Intenzivna upotreba specijalnih jedinica u savremenoj strukturi rata proizlazi iz potrebe da vojne akcije ostanu prikrivenog ili tajnog karaktera, što pruža mogućnost korigovanja političkog narativa informacionim sredstvima i u skladu sa strateškim ciljevima. Implementacija vojne sile u ovakvom sukobu je asimetrične prirode, umanjenog obima i povećanog intenziteta, što omogućava kontrolu dalje eskalacije sukoba. Premda se upotreba vojne sile realizuje na taktičkom nivou, psihološki efekti protežu se i na strateški nivo odlučivanja, čime se direktno testira volja protivnika.

Operacije ruskih konvencionalnih snaga na istoku Ukrajine bile su tajnog karaktera. Prebacivanje manjih formacija u vidu taktičkih bataljona, izmešanih sa pobunjeničkim snagama, omogućilo je Moskvi da očuva stratešku fleksibilnost i koriguje vojne akcije u zavisnosti od dnevnih promena u međunarodnoj politici. Harmonizacija rada obaveštajnih, vojnih i civilnih struktura uključenih u ukrajinsku kampanju stvorile su pogodno bezbednosno okruženje u kome je Moskva mogla da interveniše bez rizika dalje eskalacije sukoba sa zapadnim silama. Taktika maskirovke prisutna tokom krize ukazuje da element iznenađenja u savremenim ratnim dejstvima i dalje predstavlja nezaobilazni koncept vojne strategije. Operatika i taktika ruske vojske, osim što se služila obmanom i emitovanjem dvosmislenih signala, pokazala je i visok nivo fleksibilnosti u pristupu operacijama na Krimu i Donbasu menjajući politička sredstva i vojne instrumente u zavisnosti od geostrateškog konteksta u kome se konflikt odvija.

Geopolitičko okruženje krimskog poluostrva predstavljalo je permissivni faktor koji je omogućio ruskim oružanim snagama da bez većih poteškoća ostvare taktičke i operativne ciljeve koji su se brzo reflektovali i na strategijski nivo odlučivanja. To se direktno odrazilo na rezultat glasanja na referendumu i pripajanje Krima Federaciji. Donbas, sa druge strane, ne poseduje isti geostrateški značaj kao poluostrvo, što je uticalo na promenu strateškog pristupa borbi i ciljevima kojima se teži u ovoj regiji. Iako se dosta spekulisalo o ruskom „zaglavljivanju u blato” oko Donjecka i Luganska, suštinski taktika i operatika ruskih oružanih snaga bila je usmerena na stvaranje održivog konflikta kao stalne političke presije nad ukrajinskim vlastima. Različiti pristupi vojnim operacijama na Krimu i Donbasu pokazuju da taktika i operatika modernih oružanih snaga zavisi od geostrateškog i geopolitičkog konteksta u kome se vojna sila implementira, što dalje implicira da je vojna strategija dinamična kategorija koja se stalno prilagođava tekućim društvenim, političkim i tehnološkim promenama. Rusku vojnu hibridnu kampanju u Ukrajini možemo oceniti kao pokušaj uspostavljanja novog metoda strategije A2/AD (*anti access/area denial*), koja podrazumeva upotrebu širokog spektra instrumenata državne moći podržane vojnom silom, kako bi se region od geopolitičkog interesa sačuvao od stranog uticaja.

Bibliografija

- Bartles, K. Charles, "Getting Gerasimov Right", *Military Review*, January–February 2016, pp. 30–38.
- Bartholomees, Boone J., "Theory of Victory", *Parameters*, Vol. 38, No. 2, 2008, pp. 25–36.
- Bukkvoll Tor, "Russian Special Operations Forces in Crimea and Donbas", *Parameters*, Vol. 46, No. 2, Summer 2016, pp. 13–21.
- Carlsson, Märta, Norberg, Johan and Westerlund, Fredrik, "The Military Capabilities of Russian Armed Forces", in: Jakob Hedenskog and Carolina Vendil Pallin (eds), *2013 in Russian Military Capability in a Ten Year Perspective – 2013*, FOI, Stockholm, 2013, pp. 23–60.
- Galeotti, Mark, "Hybrid, ambiguous, and non-linear? How new is Russia's 'new way of war'?", *Small Wars & Insurgencies*, Vol. 27, No. 2, March 2016, pp. 282–301.
- Galeotti, Mark, *The Modern Russian Army 1992–2016*, Bloomsbury Publishing, London, 2017.
- Gerasimov, Valery, "The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations", *Military Review*, January–February 2016, pp. 23–29.
- Hoffman, Frank G., "The Evolution of Hybrid Warfare and Key Challenges", Statement before the House Armed Services Committee, 22 March 2017, in: *The Evolution of Hybrid Warfare and Key Challenges*, Committee on Armed Services House of Representatives, H.A.S.C. No. 115–22, U.S. Government Publishing Office Washington, 2017.
- Hoffman, Frank G., *Conflict in the 21 century: The rise of the Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, 2007.
- Kaldor, Mary, *New and Old Wars: Organized Violence in a Globalized Era*, Polity Press, Cambridge, 2012.
- Kharaganis, Emmanuel, "The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea Compared: Military Performance, Legitimacy and Goals", *Contemporary Security Policy*, Vol. 35, No. 3, 2014, pp. 400–420.
- Kofman, Michael, Migacheva, Katya, Nichiporuk, Brian, Radin, Andrew, Tkacheva, Olesya, and Oberholtzer Jenny, *Lessons from Russia's operations in Crimea and Eastern Ukraine*, RAND, Santa Monica, 2017.

- Lasica, Daniel T., *Strategic Implication of Hybrid War: A Theory of Victory*, School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, 2009.
- Levy, Jack S., Thompson, William R., *The Arc of War: Origins, Escalation and Transformation*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2011.
- Matlary, Haaland J., Heier, Tormod, *Ukraine and Beyond: Russia's Strategic Security Challenge to Europe*, Palgrave Macmillan, London, 2015.
- Mazzar, Michael J., *Mastering the Gray Zone: Understanding the Channing Era of Conflict*, Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press, Carlisle Barracks, 2015.
- Monaghan, Andrew, "Putin's Way of War: The War in Russia's Hybrid Warfare", *Parameters* Vol. 45, No. 4, Winter 2015–2016, pp. 65–74.
- Mueller, John, *Retreat from Doomsday: Obsolescence of Major War*, Basic Books, New York, 1996.
- Newman, Edward, "The 'New Wars' Debate: A Historical Perspective is Needed", *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 2, 2004. 173–189.
- The Military Balance 2014*, International Institute for Strategic Studies, Routledge, London, 2014.
- Toal, Gerard, *Near Abroad: Putin, the West, and the Contest over Ukraine and the Caucasus*, Oxford University Press, New York, 2017.
- Vuković, Nebojša, „Prilog pojmovnom određenju sintagme hibridni rat“, u: Nebojša Nikolić (ur.), *Hibridno ratovanje – dilema koncepta savremenih sukoba*, Institut za strategijska istraživanja i Univerzitet odbrane, Beograd, 2018, str. 11–27.

Internet izvori:

- Knudsen, Benjamin, Lariiciuc, Alexandra and Holcomb, Franklin, "Russia's Active Campaign in Ukraine", Institute for the Study of War, May 2017, www.understandingwar.org/backgrounder/ukraine-update-russias-active-campaign-ukraine.
- Czuperski Maksymilian, Herbst, John, Higgins, Eliot, Polyakova, Alina, Wilson, Damon, "Hiding in Plain Sight: Putin's War in Ukraine", *The Atlantic Council*, 2015, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/hiding-in-plain-sight/>.
- Fox, Amos C., Rossow, Andrew J., "Making Sense of Russian Hybrid Warfare: A Brief Assessment of the Russo-Ukrainian War", *The Land Warfare Papers*,

- The Institute of Land Warfare, No. 112, Arlington, March 2017, <https://www.ausa.org/sites/default/files/publications/LWP-112-Making-Sense-of-Russian-Hybrid-Warfare-A-Brief-Assessment-of-the-Russo-Ukrainian-War.pdf>.
- Galeotti, Mark, “Hybrid War as a War on Governance”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/index.php/jrnl/art/hybrid-war-as-a-war-on-governance>.
- Holcomb, Franklin, “The Kremlin’s Irregular Army: Ukrainian Separatist Order Of Battle”, *Russia and Ukraine Security Report 3*, Institute for the Study of War, September 2017, www.understandingwar.org/backgrounder/kremlin%E2%80%99s-irregular-army-ukrainian-separatist-order-battle.
- “Military Doctrine of the Russian Federation”, 2014, <https://www.offiziere.ch/wp-content/uploads-001/2015/08/Russia-s-2014-Military-Doctrine.pdf>, 12/09/2019.
- Perry, Bret, “Non-Linear Warfare in Ukraine: The Critical Role of Information Operations and Special Operations”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/index.php/jrnl/art/non-linear-warfare-in-ukraine-the-critical-role-of-information-operations-and-special-opera>, 21/07/2019.
- Pillai, Chad M., “The Dark Arts: Application of Special Operations in Joint Strategic and Operational Plans”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/dark-arts-application-special-operations-joint-strategic-and-operational-plans>, 18/07/2019.
- Raza, Assad A., “Great Power Competition: The Fight for Weak States”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/great-power-competition-fight-weak-states>, 17/07/2019.
- Russia Military Power: Building a Military to Support a Great Power Aspirations*, Defense Intelligence Agency, 2017, <https://www.hsdl.org/?abstract&did=801968>.

Igor PEJI

**RUSSIAN MILITARY HYBRID OPERATIONS IN UKRAINE:
ADAPTING STRATEGY AND TACTICS TO THE CONTEMPORARY
STRUCTURE OF WAR**

Abstract: With the escalation of the Ukrainian crisis, more than a decade old term of hybrid warfare was brought back to life. The frequent usage of the term "hybrid warfare" on a global scale inconsequentially produced an alteration of the term's true meaning. In an attempt to define a hybrid war various aspects of power are being added, sometimes by mistake, which can be employed in a military manner. This paper will explore the concept of hybrid warfare in Ukraine on the premises of Russian military operations and their method of employing military force in the next generation of warfare. The main research subject represents the study of operational and tactical components of the military-political happenings on Crimea and in the region of Donbas, as well as the study of the modern approach in the deployment and utilization of military forces in the next generation of warfare. The altered visage of modern warfare, affected by various socio-economic and technological changes, also demands certain adjustments to military strategy and tactics in terms of force employment and how these efforts correlate with geopolitical goals and the manner in which they are accomplished. In the paper, the author will use a variety of primary and secondary sources in order to set a comprehensive theoretical foundation that will help us with the ongoing analysis of the Ukrainian war and the role of Russian armed forces in it. The goal of this study is to grasp and explain the changed concept of military force as well as to call attention to the dynamic nature of military strategy, which is constantly adjusting itself to the volatile character of war. The main findings of this paper are focused on a partial displacement of the Klauzewitzian centre of gravity, from higher strategic levels towards lower operational and tactical levels of military organization, as well as the fact that the Russian armed forces have managed to successfully reinvent itself after numerous political and economic hardships that have ensued after the collapse of the Soviet Union.

Key words: geopolitics, hybrid warfare, Russian armed forces, war, strategy, Ukraine.